

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 198/2022-44

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku a sudcov Roberta Šorla a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky obchodnej spoločnosti **FAVIDE, s. r. o.**, Námestie slobody 54, Sabinov, IČO 47 424 451, zastúpenej JUDr. Martinou Kožárovou Jenčovou, advokátkou, Slovenská 69, Prešov, proti rozsudku Krajského súdu v Prešove č. k. 1CoKR/8/2019 zo 14. mája 2020 a proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3Obdo/71/2020 z 25. marca 2021 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3Obdo/71/2020 z 25. marca 2021 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3Obdo/71/2020 z 25. marca 2021 **z r u š u j e** a vec **v r a c i a** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
3. Ústavnú sťažnosť v časti proti rozsudku Krajského súdu v Prešove č. k. 1CoKR/8/2019 zo 14. mája 2020 **o d m i e t a**.
4. Najvyšší súd Slovenskej republiky **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania **384,08 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručitou ústavnému súdu 16. júna 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozhodnutiami všeobecných súdov označenými v záhlaví tohto nálezu. Navrhuje napadnuté uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 3Obdo/71/2020 z 25. marca 2021 zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie. Zároveň požaduje priznanie náhrady trov konania pred ústavným súdom.

II.

Skutkové východiská

2. Spoločnosť [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (ďalej len „úpadca“) 14. novembra 2007 uzatvorila s [REDAKOVANÉ] zmluvu o splátkovom úvere, na základe ktorej banka poskytla úpadcovi úver. V totožný deň bola uzatvorená medzi úpadcom a bankou aj zmluva o zriadení záložného práva k nehnuteľnostiam úpadcu.

3. Medzi [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] a spoločnosťou [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] došlo 17. marca 2017 k uzavretiu zmluvy o postúpení pohľadávky, predmetom ktorej bolo postúpenie pohľadávky [REDAKOVANÉ] voči úpadcovi vyplývajúcej zo zmluvy o splátkovom úvere spolu s jej príslušenstvom vrátane záložného práva vyplývajúceho zo zmluvy o zriadení záložného práva.

4. Spoločnosť [REDAKOVANÉ] zmluvou z 31. marca 2017 postúpila predmetnú pohľadávku spolu so záložným právom na sťažovateľku ako na postupníka. Úpadca ako záložca uzatvoril 3. apríla 2017 so sťažovateľkou ako záložným veriteľom dodatok č. 1 k zmluve o zriadení záložného práva (ďalej len „dodatok č. 1“), podľa ktorého (bod 2.1.) záložný veriteľ sa môže uspokojiť aj priamym predajom zálohu záložnému veriteľovi alebo tretím osobám podľa výberu záložného veriteľa minimálne za kúpnu cenu vo výške 50 % podľa znaleckého posudku nie staršieho ako šesť mesiacov, a to v zmysle § 151m ods. 6 Občianskeho zákonníka. Sťažovateľka 7. apríla 2017 oznámila úpadcovi začatie výkonu záložného práva k zálohu priamym predajom. Úpadca ako predávajúci, v mene ktorého konal záložný veriteľ – sťažovateľka (v zmysle § 151m ods. 6 Občianskeho zákonníka), uzatvoril 11. mája 2017 so sťažovateľkou ako kupujúcim kúpnu zmluvu o prevode vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam (ďalej len „kúpna zmluva“). Kúpna cena bola určená vo výške 63 500 eur, t. j. ako 50 % hodnoty prevádzaných nehnuteľností, určenej znaleckým posudkom č. [REDAKOVANÉ] znalca [REDAKOVANÉ] z 27. apríla 2017.

5. Uznesením Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) v konkurznom konaní č. k. 2K/12/2017 zo 14. júna 2017 bol vyhlásený konkurz na majetok úpadcu. Správca konkurznej podstaty do súpisu všeobecnej podstaty úpadcu zahrnul aj nehnuteľnosti, ktoré boli predmetom kúpnej zmluvy uzatvorenej medzi úpadcom a sťažovateľkou 11. mája 2017, pretože túto kúpnu zmluvu vyhodnotil ako neplatnú.

6. V konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 2Cbi/4/2018 sa sťažovateľka ako žalobca domáha vylúčenia týchto nehnuteľností zo súpisu všeobecnej konkurznej podstaty úpadcu. Okresný súd žalobe sťažovateľky vyhovel. Krajský súd v Prešove (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 1CoKR/8/2019 zo 14. mája 2020 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“) zmenil rozsudok okresného súdu tak, že žalobu zamietol. V odôvodnení rozsudku konštatoval, že v predmetnom konaní ide o stret záujmu úpadcu, v mene ktorého konal pri výkone záložného práva podľa § 151m ods. 6 Občianskeho zákonníka záložný veriteľ, so záujmom samotného záložného veriteľa, ktorý vystupoval pri uzatváraní kúpnej zmluvy na strane kupujúceho. Skutočným záujmom záložcu pri výkone záložného práva bez ohľadu na spôsob jeho výkonu je previesť vlastnícke právo zo záložcu na tretiu osobu s cieľom čo najvyššieho zisku, záujmom kupujúceho však na druhej strane je získať vlastnícke právo k predmetu zálohu za čo najnižšiu možnú cenu. Nemožno preto „dospieť k záveru o neexistencii konfliktu záujmov, keď v dodatku č. 1 k záložnej zmluve bola medzi záložným veriteľom a záložcom dojednaná možnosť priameho predaja s kúpnu cenou, keďže táto kúpna cena nebola dojednaná presnou sumou, iba jej minimálnou hranicou, teda v prípade, ak by nedošlo k stretu záujmov na strane predávajúceho a kupujúceho, mohlo dôjsť aj k predaju zálohu za cenu vyššiu ako bola dojednaná v dodatku č. 1 k záložnej zmluve zo dňa 3.4.2017“. Vzhľadom na uvedené za stavu, keď sťažovateľka konala pri uzatváraní kúpnej zmluvy z 11. mája 2017 v mene záložcu – úpadcu ako predávajúceho, a zároveň vo svojom vlastnom mene na strane kupujúceho, došlo k stretu záujmov medzi zástupcom a zastúpeným, v dôsledku čoho sťažovateľka nemala spôsobilosť byť zástupcom úpadcu podľa § 22 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Preto je kúpna zmluva v zmysle § 39 Občianskeho zákonníka neplatná. Krajský súd zároveň dospel k záveru o porušení § 151j ods. 3 Občianskeho zákonníka, v ktorom je ustanovený zákaz dojednávania prepadného zálohu pred splatnosťou pohľadávky. V tomto smere uviedol, že uzatvorenie dodatku č. 1, „ktorým sa doplní spôsob výkonu záložného práva aj o priamy predaj záložnému veriteľovi nie je výslovne zákonom vylúčené, avšak svojimi dôsledkami samotný zákon obchádza, keďže dochádza k strate záujmu záložného veriteľa speňažiť predmetný záloh za čo najvyššiu cenu, keďže predmet zálohu predáva sám sebe. Na základe uvedeného dospel odvolací súd k záveru o neplatnosti Dodatku č. 1 k Zmluve o zriadení záložného práva k nehnuteľnosti č. 5500/07/475ZZ, a to z dôvodu dojednávania prepadnej zálohy v predmetnom dodatku, v čase pred splatnosťou zabezpečenej pohľadávky, čo je v rozpore s § 151j ods. 3 OZ.“.

7. Proti rozsudku krajského súdu podala sťažovateľka dovolanie z dôvodov podľa § 421 ods. 1 písm. a) a c) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) v spojení s § 432 ods. 1 a 2 CSP. Najvyšší súd uznesením č. k. 3Obdo/71/2020 z 25. marca 2021 (ďalej len „uznesenie najvyššieho súdu“) dovolanie sťažovateľky podľa § 447 písm. f) CSP odmietol, keď dospel k záveru, že dovolací dôvod podľa § 432 ods. 1 CSP nie je vymedzený v súlade s § 432 ods. 2 CSP. Dôvodil, že „dovolateľ síce odkázal na viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu, avšak dovolací dôvod podľa § 432 C, s. p. nevymedzil spôsobom predpokladaným v ustanovení § 432 ods. 2 C. s. p., v dôsledku čoho je vylúčené uskutočnenie dovolacieho prieskumu v časti právnych záverov vyslovených krajským súdom (prípadne aj súdom prvej inštancie). V dovolaní neuviedol právne posúdenie odvolacieho súdu, ktoré považuje za nesprávne a ani nekonkretizoval, ako mal odvolací súd právnu otázku významnú pre rozhodnutie predmetného sporu správne vyriešiť. V dovolaní absentuje akákoľvek vlastná právna argumentácia dovolateľa - citácie z jednotlivých rozhodnutí

a konštatovanie o nesprávnom právnom posúdení túto povinnosť dovolateľa nenahrádzajú (k tomu vid' 3Obdo/20/2020).“.

III.

Argumentácia sťažovateľky

8. Sťažovateľka rozsudku krajského súdu vytyka jeho arbitrárnosť, keď nedáva odpovede na podstatné otázky, je v rozpore so súdnou praxou a právnou teóriou. Podľa jej názoru krajský súd bezdôvodne opomenul rozhodnú skutočnosť, a to že v dodatku č. 1 k zmluve o zriadení záložného práva bola určená minimálna kúpna cena nehnuteľností – 50 % z ceny podľa znaleckého posudku nie staršieho ako 6 mesiacov. S predmetnou skutočnosťou sa krajský súd nevyrovnal napriek tomu, že táto má vzhľadom na závery rozhodnutia najvyššieho súdu č. k. 4Cdo 217/2007 z 27. júla 2009 vplyv na posúdenie ne/existencie stretu záujmov medzi zastúpeným a zástupcom. Odkázané rozhodnutie najvyššieho súdu totiž za výnimku považuje stav, keď zastúpený v dohode o plnej moci stanoví kúpnu cenu uvedením presnej peňažnej sumy alebo iným spôsobom, ktorým ju možno nepochybne určiť. Následkom porušenia povinnosti záložným veriteľom v zmysle § 151m ods. 8 Občianskeho zákonníka nie je neplatnosť právneho úkonu (podľa § 39 Občianskeho zákonníka). Ak záložný veriteľ svojím zavineným postupom poruší právnu povinnosť vyplývajúcu mu z § 151m ods. 2 Občianskeho zákonníka, a tým zavinené spôsobí ujmu na majetku alebo právach záložcu alebo záložného dlžníka, môže zodpovedať za vzniknutú škodu. Nesprávny je aj právny záver krajského súdu, že dodatkom č. 1 k zmluve o zriadení záložného práva bol dojednaný tzv. prepadný záloh. O prepadný záloh ide v prípade dohody, podľa ktorej v dôsledku nesplnenia pohľadávky zabezpečenej záložným právom záložný veriteľ nadobudne záloh automaticky, bez realizácie, resp. vykonania záložného práva. O takýto prípad však v danej veci zjavne nešlo. Dodatkom č. 1 bol dohodnutý výkon záložného práva a podmienky tohto výkonu (minimálna kúpna cena). Výkon záložného práva sa v tomto prípade aj realizoval, preto nemožno hovoriť o prepadnom zálohu.

9. Uzneseniu najvyššieho súdu sťažovateľka vytyka, že závery najvyššieho súdu sú zjavne nesprávne, formalistické. Najvyšší súd nevysvetlil, z akých dôvodov dovolanie sťažovateľky nespĺňa zákonom ustanovené náležitosti. Sťažovateľka dôvody prípustnosti dovolania vymedzila dostatočne určito a zrozumiteľne v súlade s ustanoveniami Civilného sporového poriadku aj judikatúrou najvyššieho súdu, dovolanie má všetky zákonom vyžadované náležitosti a je spôsobilé na konanie pred dovolacím súdom. Sťažovateľka podala dovolanie z dôvodu odklonu krajského súdu od judikatúry najvyššieho súdu vo vzťahu k posúdeniu pojmu prepadný záloh, pričom zdôraznila, že podľa judikatúry najvyššieho súdu ide o prepadný záloh v prípade, ak je s omeškaním dlžníka spojený automatický prevod/prechod vlastníckeho práva bez jeho reálneho výkonu. Pokiaľ teda krajský súd vyhodnotil dodatok č. 1 k zmluve ako neplatný, odchýlil sa od ustálenej rozhodovacej praxe. V dovolaní tiež namietala nesprávnu aplikáciu § 22 ods. 2 a § 30 Občianskeho zákonníka. Podľa sťažovateľky, vychádzajúc zo záverov rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo 217/2007, spôsob dojednávania minimálnej kúpnej ceny v dodatku č. 1 k zmluve, a to 50 % z ceny určenej znaleckým posudkom, predstavuje výnimku pri otázke stretu záujmov zástupcu a zastúpeného. Najvyšší súd v dôsledku zjavného a neodôvodneného formalizmu *de facto* uprel sťažovateľke prístup k súdu, zmaril akýkoľvek vecný prieskum podaného dovolania a jeho dôvodnosti.

IV.

Vyjadrenie krajského súdu, najvyššieho súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

IV.1. Vyjadrenie krajského súdu:

10. Krajský súd k sťažnosti uviedol, že pri rozhodovaní o odvolaní konal v medziach svojej právomoci. Jeho úvahy obsiahnuté v dôvodoch rozsudku vychádzajú z konkrétnych faktov, sú logické, majúce oporu v obsahu spisového materiálu. Riešil a zodpovedal otázky, ktoré súviseli s obsahom podaného odvolania. Postup krajského súdu je zákonný, preskúmateľný a nearbitrárny.

11. K veci sa vyjadril aj predseda senátu, ktorý v celom rozsahu poukázal na obsah rozsudku krajského súdu. Krajský súd sa skutkovo i právne vyrovnal s obsahom dodatku č. 1, ako aj s otázkou prepadného zálohu. Závery krajského súdu nie sú svojvoľné, nelogické či z ústavnoprávneho hľadiska neudržateľné.

IV.2. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

12. Najvyšší súd k sťažnosti poukázal na vyjadrenie sudkyne spravodajkyne. Rozhodnutie o sťažnosti ponechal na úvahe ústavného súdu a súhlasil s upustením od ústneho pojednávania.

13. Sudkyňa spravodajkyňa uviedla, že do výlučnej právomoci najvyššieho súdu patrí rozhodnúť o tom, či sú splnené zákonom určené podmienky na uskutočnenie dovolacieho prieskumu. Skutočnosť, že dovolací súd dospeje k negatívnemu záveru vyjadrenému v uznesení o odmietnutí dovolania, nemôže zakladať záver o porušení základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Upriamila pozornosť najmä na body 6, 7, 8 odôvodnenia napadnutého uznesenia. Najvyšší súd podľa jej názoru dostatočným spôsobom odôvodnil, na základe akých dôvodov dovolanie sťažovateľa odmietol. Najvyšší súd pri prejednaní dovolaní môže vychádzať iba z obsahu dovolania, resp. z predloženého súdneho spisu a nemôže nahrádzať pasivitu dovolateľa a vytvárať namiesto neho vlastnú právnu argumentáciu vyvodením z možnej nespokojnosti dovolateľa s právnymi závermi dovolacieho súdu, ktorej správnosť alebo nesprávnosť by mala byť podrobená dovolaciemu prieskumu. V tomto smere poukázala na nález ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 291/2021.

IV.3. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

14. Zúčastnená osoba uvádza, že nehnuteľnosť bola predaná mimo akéhokoľvek súťažného procesu tretích osôb, k prevodu navyše došlo za okolností, keď bola nad úpadcom zavedená dozorná správa, niekoľko mesiacov po skončení reštrukturalizácie a mesiac pred vyhlásením konkurzu. Záložný veriteľ vylúčil možnosť súťažného procesu vo vzťahu k tretím osobám, odstránil samotné dojednávanie sa o výške kúpnej ceny, keďže predávajúci chce prediť za čo najvyššiu cenu a kupujúci chce kúpiť čo najlacnejšie. Dodatok č. 1 nijako fixne neupravoval kúpnu cenu. Dojednanie hovorilo o minimálnej kúpnej cene vo výške 50 %, čo znamená, že záložný veriteľ nemal predávať vec priamo za najnižšiu cenu (50 %), ak ani neskúšal predávať napr. za 100 % hodnoty. Správca konkurznej podstaty mal tiež indície, že nehnuteľnosť bola znaleckým posudkom č. 123/2017 podhodnotená, po rozhodnutí krajského súdu dal správca vyhotoviť nový znalecký

posudok (späťne k 11. máju 2017), ktorým bola hodnota určená na 228 000 eur. Sťažovateľka kúpila nehnuteľnosť za 63 000 eur, teda za 27,85 % jej skutočnej hodnoty, pričom kúpna cena bola len o trochu vyššia než zabezpečená pohľadávka. Dodatok č. 1 bol vyhotovený pred splatnosťou pohľadávky (splatnosť pohľadávky bola totiž stanovená v rámci reštrukturalizácie v mesačných splátkach počas troch rokov, počnúc 31. marcom 2017), sťažovateľka však 3. apríla 2017 rokovala s úpadcom a trvala na úhrade pohľadávky do 7 dní od 3. apríla 2017, tiež uviedla, že v prípade nesplnenia záväzkov zo strany úpadcu pristúpi k výkonu záložného práva. Takéto dojednanie bolo v rozpore so schváleným reštrukturalizačným plánom. Dňa 3. apríla 2017 zároveň sťažovateľka a úpadca uzatvorili dodatok č. 1. Za stavu, keď pohľadávka sťažovateľky nebola splatná, dodatkom č. 1 strany dojednali prepadný záloh v rozpore s § 151j ods. 1 Občianskeho zákonníka. Správca videl neplatnosť kúpnej zmluvy aj z dôvodu rozporu s dobrými mravmi, keď úpadca počas zavedenej dozornej správy má záväzky za viac ako 1 milión eur a umožní predaj nehnuteľnosti za zlomok jej hodnoty.

IV.4. Replika sťažovateľky:

15. Sťažovateľka v replike zotrvala na názore, že rozsudok krajského súdu nie je náležité odôvodnený, keďže sa absolútne nezaoberal podstatným argumentom prezentovaným sťažovateľkou, že podľa dodatku č. 1 bola dohodnutá minimálna kúpna cena, za ktorú bolo možné nehnuteľnosť predat', pričom bolo preukázané, že podľa tejto dohody sa následne aj postupovalo. Práve takéto nepochybné určenie kúpnej ceny vylučuje stret záujmov zástupcu a zastúpeného. Nevyrovnal sa ani s relevantným argumentom sťažovateľky, že rozpor záujmov zástupcu a zastúpeného musí byť preukázaný. Súd nesprávne právne posúdil aj otázku tzv. prepadného zálohu, ktorú posúdil v rozpore s doterajšou judikatúrou najvyšších súdnych autorít, a to v spojení so zjavne nesprávnym posúdením stretu záujmov záložného veriteľa a dlžníka.

16. Vo vzťahu k uzneseniu najvyššieho súdu sťažovateľka tvrdí, že najvyšší súd nepredložil relevantné odôvodnenie záveru o odmietnutí dovolania. Svoje rozhodnutie o odmietnutí značne zjednodušil, jeho stručné odôvodnenie neobstojí, najmä s poukazom na to, že samotný najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí v bodoch 2.1. a 2.2. konštatuje, ako sťažovateľka odôvodnila prípustnosť dovolania. Dovolanie spĺňalo všetky náležitosti pre realizáciu dovolacieho prieskumu.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

V.1. K namietanému porušeniu označených práv uznesením najvyššieho súdu:

17. Vo vzťahu k dovolaním namietanej vade rozsudku krajského súdu podľa § 421 CSP ústavný súd uvádza, že otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže v konkrétnej veci uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu, t. j. najvyššieho súdu, nie do právomoci ústavného súdu. Avšak toto posúdenie najvyšším súdom je z hľadiska jeho ústavnej udržateľnosti preskúmateľné ústavným súdom v konaní o ústavnej sťažnosti. Ústavný rešpektuje kompetenciu najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať si prípustnosť vecí v konaní o dovolaní, kým neprekročí ústavné štandardy (II. ÚS 398/08).

18. Ústavný súd však už taktiež judikoval, že prílišný formalizmus pri posudzovaní úkonov účastníkov občianskeho súdneho konania a nadmerný tlak na dopĺňanie takých náležitostí do procesných úkonov účastníkov, ktoré nemajú oporu v zákone, idú nad rámec zákona alebo nemajú základný význam pre ochranu zákonnosti, nie sú v súlade s ústavnými princípmi spravodlivého procesu (IV. ÚS 1/02, I. ÚS 120/09).

19. Dovolanie je podľa ústavného súdu (II. ÚS 89/2018, I. ÚS 336/2019) priesečníkom (a) hodnoty jednotnej, práve a len najvyšším súdom pre celé územie zveľaďovanej interpretácie práva s tým, že účelom § 421 CSP je tvorba, ustáľovanie a presadzovanie ustálenej rozhodovacej praxe, (b) ale rovnocenne je dovolanie podľa § 421 CSP prostriedkom ochrany individuálnej pozície účastníkov konania, resp. ochrany individuálnej spravodlivosti strán sporu, účastníkov konania. Tieto hodnoty (normatívnosť a individuálnosť) sú rovnocenné a sú nastavené textom zákona. Najvyšší súd je pri rozhodovaní o dovolaní súdom, ktorý „súdi súdy“, a zároveň účastníkov konania s dôsledkami pre mnohých aktuálnych a budúcich účastníkov. Platí to rovnako pre dovolanie týkajúce sa právneho posúdenia veci (§ 421 CSP), ako aj pre dovolanie pre zmätočnosť (§ 420 CSP). Rozhodnutím o dovolaní sa cez interpretáciu vdychuje život právnym normám s dôsledkami pre všetkých.

20. V náleze č. k. II. ÚS 637/2015 (bod 16) ústavný súd uviedol, že v zložitosti procesných vzťahov nie je v Slovenskej republike pre najvyšší súd ľahké vyjadrovať hmotnoprávny názor. Ak sa nejaký ustáľuje, ba až fixuje a umocňuje tak právnu istotu, je namieste citlivý, precízny, a nie súťaživý postoj ústavného súdu. To neznamená akúsi právnu neangažovanosť, ale rešpekt k hodnote ustálenej judikatúry v rozmanitosti podústavného práva, a to zvlášť na poli (mimoriadneho) dovolania. Ústavný súd tým okrem iného vyjadril ešte v období účinnosti Občianskeho súdneho poriadku podporu tvorby zvlášť hmotnoprávnej judikatúry. Možno dodať, že súčasná zákonná pozícia najvyššieho súdu je v tomto smere otvorenejšia.

21. Aby mohol najvyšší súd zistiť, či ide o zjednocovanie alebo tvorbu judikatúry – teda či chce dovolateľ, aby bola judikatúra zjednotená či tvorená, a taktiež či ide o nesprávne právne posúdenie veci, musí sa vymedziť, o čo vo veci ide, čo je jej jadrom, podstatou. Koncepcia Civilného sporového poriadku akcentuje zodpovednosť účastníkov, a preto podľa § 432 CSP dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia.

22. Krajský súd svoje rozhodnutie založil na závere o neplatnosti kúpnej zmluvy k zálohu uzatvorenej pri výkone záložného práva medzi záložcom (ako predávajúcim, pri uzatváraní kúpnej zmluvy zastúpeným záložným veriteľom podľa § 151m ods. 6 Občianskeho zákonníka) a záložným veriteľom (ako kupujúcim), a to z dôvodu konfliktu záujmov medzi zástupcom (záložným veriteľom, sťažovateľkou) a zastúpeným (záložcom, úpadcom) s poukazom na § 22 ods. 2 Občianskeho zákonníka, keď záloh bol predaný za minimálnu kúpnu cenu určenú v zmysle dodatku č. 1 k zmluve o zriadení záložného práva. Krajský súd zároveň dospel k záveru o porušení § 151j ods. 3 Občianskeho zákonníka v dôsledku dojednaní prepádneho zálohu v dodatku č. 1 pred splatnosťou zabezpečenej pohľadávky. V tomto smere dôvodil, že uzatvorenie dodatku č. 1, *„ktorým sa doplní spôsob výkonu záložného práva aj o priamy predaj záložnému veriteľovi nie je výslovne zákonom vylúčené, avšak svojimi dôsledkami samotný zákon obchádza, keďže dochádza k strate záujmu záložného veriteľa speňažiť predmetný záloh za čo najvyššiu cenu,*

keďže predmet zálohu predáva sám sebe. Na základe uvedeného dospel odvolací súd k záveru o neplatnosti Dodatku č. 1 k Zmluve o zriadení záložného práva k nehnuteľnosti č. 5500/07/475ZZ, a to z dôvodu dojednania prepadnej zálohy v predmetnom dodatku, v čase pred splatnosťou zabezpečenej pohľadávky, čo je v rozpore s § 151j ods. 3 OZ.“.

23. Po oboznámení sa s odôvodnením napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, ako aj s obsahom dovolania sťažovateľky ústavný súd zistil, že účinky výkonu dovolacej právomoci nemožno vyhodnotiť ako zlučiteľné so základným právom na súdnu ochranu a právom na spravodlivé súdne konanie.

24. Argumentácia najvyššieho súdu je neadresná a čiastočne celkom nesprávna. Nemožno ju použiť na sťažovateľkou podané dovolanie, ktoré jasne formuluje dôvody nesprávnosti právneho názoru krajského súdu.

25. Ústavný súd konštatuje, že v dovolaní, konkrétne v jeho oddiele V pod písm. A) sťažovateľka jednoznačne uviedla, že za nesprávne právne posúdenie považuje vyhodnotenie právneho úkonu krajským súdom ako absolútne neplatného s poukazom na § 22 ods. 2 Občianskeho zákonníka a závery rozhodnutia najvyššieho súdu č. k. 4Cdo/177/2009 z 30. apríla 2010. Sťažovateľka sa s predmetným názorom nestotožňuje, namietajúc, že rozhodnutie najvyššieho súdu č. k. 4Cdo/177/2009 z 30. apríla 2010 vychádza z odlišných skutkových predpokladov, rieši stret záujmov v právnom vzťahu konateľa a spoločnosti pri poskytovaní činnosti právnych služieb. Naproti tomu sťažovateľka upriamuje pozornosť na rozhodnutie najvyššieho súdu č. k. 4Cdo/217/2007 z 27. júla 2009, pričom z jeho odôvodnenia zdôrazňuje najmä záver najvyššieho súdu, podľa ktorého **„V otázke kúpnej ceny preto spravidla existuje rozpor v záujmoch predávajúceho a jeho zástupcu, ak zástupca súčasne vystupuje na strane kupujúceho (výnimka by mohla nastať, ak by zastúpený v dohode o plnej moci stanovil kúpnu cenu napevno – resp. konkrétne, teda uvedením presnej peňažnej sumy alebo iným spôsobom, ktorým ju možno nepochybne určiť)“**. Podľa jej názoru je teda právny úkon platný, keďže „jeho obsahom je presný mechanizmus stanovenia odplaty pri priamom predaji v spojení s výkonom záložného práva a napĺňa tak definovaný predpoklad výnimky z neplatnosti“, teda bol dohodnutý iný spôsob, ktorým možno peňažnú sumu presne určiť (v zmysle dodatku č. 1 – „... priamym predajom zálohu záložnému veriteľovi alebo tretím osobám podľa výberu záložného veriteľa minimálne za kúpnu cenu vo výške 50 % podľa znaleckého posudku nie staršieho ako 6 mesiacov.“) Krajskému súdu vytýka, že existenciou dojednaného mechanizmu cenotvorby pri predaji sa nezaoberal. Dodáva, že nízka realizačná cena pri predaji zálohu nespôsobuje neplatnosť právneho úkonu, ale zakladá právo na náhradu škody.

26. Ústavný súd nemá pochybnosti, že z dovolacej argumentácie možno spoľahlivo vyvodiť právne posúdenie veci krajským súdom, ktoré sťažovateľka považuje za nesprávne, ako aj to, v čom vidí sťažovateľka nesprávnosť tohto právneho posúdenia. Ide o otázku, „či dojednanie v zmluve o zriadení záložného práva (resp. jej dodatku) medzi záložcom a záložným veriteľom o kúpnej cene zálohu, za ktorú môže záložný veriteľ pri výkone záložného práva priamym predajom zálohu záložnému veriteľovi nadobudnúť vlastnícke právo k tomuto zálohu, vo forme minimálnej kúpnej ceny vyjadrenej určitým percentom z hodnoty zálohu stanovenej znaleckým posudkom (ktorý bude vypracovaný v budúcnosti pri výkone záložného práva), predstavuje spôsob, ktorým je kúpnu cenu zálohu možné nepochybne určiť a či v prípade, že podľa kúpnej zmluvy, ktorou sa realizuje výkon

záložného práva sa záloh predáva za takto určenú minimálnu kúpnu cenu, ide o také dojednanie o kúpnej cene zálohu, ktoré v intenciách posudzovania existencie stretu záujmov medzi zastúpeným (predávajúcim - záložcom, v mene ktorého pri uzatváraní kúpnej zmluvy koná záložný veriteľ ako jeho zástupca v zmysle § 151m ods. 6 Občianskeho zákonníka) a zástupcom (kupujúcim - záložným veriteľom, ktorý koná vo vlastnom mene) vylučuje porušenie § 22 ods. 2 Občianskeho zákonníka a v konečnom dôsledku nespôsobuje absolútnu neplatnosť kúpnej zmluvy, ktorou sa prevádza vlastnícke právo záložcu k zálohu na záložného veriteľa“.

27. Ďalej ústavný súd uvádza, že v oddiele V dovolania pod písm. B) sťažovateľka rozporuje právny záver krajského súdu o „neplatnosti pre dojednanie prepadného zálohu“. Podľa sťažovateľky krajský súd nesprávne ustálil pojem „prepadný záloh“, v danej veci o prepadný záloh nejde, záver krajského súdu sa odkláňa od ustálenej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu. Podľa sťažovateľky z judikatúry najvyššieho súdu (ktorú v dovolaní konkretizuje) vyplýva, že o prepadný záloh ide len v prípade automatického, bez ďalšieho prevodu/prechodu vlastníckeho práva na veriteľa samotným nesplnením zabezpečenej pohľadávky. Sťažovateľka však zdôrazňuje, že v jej veci došlo k výkonu záložného práva (ktoré krajský súd aj skúmal z hľadiska stretu záujmov zástupcu a zastúpeného), keď vlastnícke právo k zálohu na záložného veriteľa prešlo na základe kúpnej zmluvy, preto nešlo o prepadný záloh. V dôsledku nesprávneho ustálenia pojmu „prepadný záloh“ sú potom irelevantné konzekvencie, ktoré krajský súd vyjadril v spojení s otázkami o splatnosti dlhu.

28. Sťažovateľka teda v dovolaní kladie právnu otázku, či pod tzv. prepadný záloh v zmysle § 151j ods. 3 Občianskeho zákonníka možno subsumovať aj situáciu, keď je medzi záložcom a záložným veriteľom dojednaná možnosť výkonu záložného práva priamym predajom zálohu záložnému veriteľovi za kúpnu cenu určenú jej minimálnou hranicou.

29. Ústavný súd sa stotožňuje s právnym názorom vysloveným najvyšším súdom *in abstracto* v bode 7 odôvodnenia jeho napadnutého uznesenia. Súčasne však najvyšší súd genericky formulované pravidlo (nepripustnosť vytvárania právnej argumentácie namiesto dovolateľa) aplikoval na posudzované dovolanie sťažovateľa formalisticky, a teda nadmerne prísne.

30. Úlohou najvyššieho súdu je dôsledné skúmanie obsahu odôvodnenia podaného dovolania vo väzbe na *rationes decidendi* napadnutého odvolacieho rozhodnutia (I. ÚS 336/2019) s následným záverom, či možno z dovolania vyabstrahovať právnu otázku podľa § 421 CSP, (a) či od tejto otázky záviselo napadnuté rozhodnutie a (b) či ide o otázku, ktorá napĺňa niektoré z písmen a) až c) v § 421 ods. 1 CSP (I. ÚS 336/2019). Ide o to pokúsiť sa autenticky porozumieť dovolateľovi – jeho textu ako celku, ale na druhej strane nemožno dotvárať vec na úkor procesnej protistrany. Ide o dialóg, ale nie o právnu pomoc. Nie je úlohou najvyššieho súdu „hádať“, čo povedal dovolateľ, ale ani vyžadovať akúsi dokonalú formuláciu dovolacej otázky (porov. Tiež Hlušák, M. Glosa k uzneseniu Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 Cdo 6/2017 zo 6. 3. 2017 In. Súkromné právo 3/2017, s. 129; Gešková, K. Glosa k uzneseniu Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 Cdo 158/2017 – odklon od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu a/ako otázka zásadného právneho významu. In. Súkromné právo 4/2018, s. 170).

31. Ústavný súd neignoruje argumentáciu najvyššieho súdu prednesenú v jeho vyjadrení k ústavnej sťažnosti sťažovateľa a založenú na odkaze na nález ústavného súdu vo veci sp. zn. II. ÚS 291/2021. Najvyšším súdom odkázaná vec však vykazuje v porovnaní s aktuálne prejednávanou vecou sťažovateľky podstatné odlišnosti.

32. V prvom rade v dovolaní preskúmanom vo veci sp. zn. II. ÚS 291/2021 dovolateľ sformuloval otázky (i) o neplatnosti dohody o odmene právneho zástupcu v dôsledku nedodržania postupov verejného obstarávania klientom, ktorý bol štátnou rozpočtovou organizáciou, (ii) o súlade dohody o odmene právneho zástupcu s dobrými mravmi, keď právny zástupca vyčísľoval odmenu z pôvodnej ceny diela, hoci pred odstúpením od zmluvy o dielo, ktorého platnosť tvorila predmet sporu, došlo k čiastočnému plneniu z nej, a teda aj hodnota určujúca odmenu sa mala znížiť, (iii) o absencii dodatočnej dohody o úhrade trov a odmeny za právnu pomoc medzi právnym zástupcom a klientom, ktorá mala mať iba ústnu formu, hoci v dovtedajšej praxi klienta boli takéto dohody s identickým právnym zástupcom uzatvárané vždy písomne, (iv) o platnosti postúpenia žalovanej pohľadávky právneho zástupcu (pôvodného žalobcu) na neskoršieho žalobcu pre nedostatočné vymedzenie predmetu postúpenia, (v) o chýbajúcej pasívnej vecnej legitimácii žalovaného s ohľadom na jeho postavenie štátnej rozpočtovej organizácie a (vi) o nízkej dôkaznej sile listinného dôkazu (zápisnica o rokovaní s klientom) v dôsledku neschopnosti žalobcu predložiť originál listiny. Zo stručne, ale v podstatných aspektoch popísaného obsahu dovolania najvyšší súd ako súd odvolací vyvodil právnu otázku, *„či je možné v texte dohody o odmene právneho zastúpenia uviesť odmenu advokáta nielen konkrétne vyčíslenou výškou, ale aj takou sumou, ktorá bude následne vypočítaná na základe príslušných právnych predpisov upravujúcich advokátsku tarifu. Dovolateľ má za to, že pokiaľ je dohodnutá odmena advokáta podľa tarify nie je možné, aby jej vyčíslenie nebolo súladné s rozhodnutím súdu o náhrade trov konania v zmysle príslušných právnych predpisov upravujúcich advokátsku tarifu.“*. Ústavný súd v aktuálnom náleze už nie je oprávnený opätovne vyhodnocovať, či záver najvyššieho súdu pri vyabstrahovaní právnej otázky vo veci sp. zn. II. ÚS 291/2021 bol alebo nebol prekračujúci medze tamojšej dovolacej argumentácie. Považoval však za potrebné rekapitulovať obsah dovolania a z neho vyvodenú právnu otázku preto, aby zvýraznil odlišnosť veci sp. zn. II. ÚS 291/2021 v porovnaní s aktuálne prejednávanou vecou sťažovateľky.

33. Okrem toho, vo veci sp. zn. II. ÚS 291/2021 dospel ústavný súd k záveru, že na právnej otázke neprípustne vyabstrahovanej najvyšším súdom rozhodnutie odvolacieho súdu v skutočnosti založené nebolo, čo v aktuálne prerokúvanej veci nie je „v hre“, keďže najvyšší súd takýto argument v odôvodnení napadnutého uznesenia nesformuloval, vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti ho nepredniesol a ústavný súd ho ani vlastným prieskumom nezistil.

34. Z uvedených dôvodov ústavný súd argumentáciu najvyššieho súdu odkazujúcu na nález vo veci sp. zn. II. ÚS 291/2021 nevyhodnotil ako dôvodnú.

35. Keďže do obsahu základného práva na súdnu ochranu/práva na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy patrí aj ochrana, ktorá sa strane poskytuje v konaní o opravných prostriedkoch, ak riadne splní zákonné podmienky prípustnosti, pričom sťažovateľka tieto podmienky splnila, najvyšší súd odmietnutím dovolania v časti namietanej vady podľa § 421 CSP porušil základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy ako, aj právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

36. Napadnutým uznesením najvyššieho súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru, preto ústavný súd toto uznesenie podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a jemu zodpovedajúcemu § 133 ods. 2 a 3 písm. b) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

37. Podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd zruší právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

38. Po vrátení veci na ďalšie konanie bude úlohou najvyššieho súdu podané dovolanie podľa § 421 CSP proti napadnutému rozsudku krajského súdu znova prerokovať a, riadiac sa právnymi názormi ústavného súdu vyslovenými v tomto náleze, opätovne rozhodnúť o dovolaní, rešpektujúc obsah a zmysel práv, ktorých porušenie bolo ústavným súdom zistené. Záväzný právny názor ústavného súdu nesmeruje k hmotnoprávnemu posúdeniu spornej kauzy. Najvyšší súd však podľa ústavného súdu aplikoval podústavné právo obsiahnuté v § 432 ods. 2 CSP na dovolanie sťažovateľky tak, že mu nadmernou procesnou prísnosťou z hľadiska ústavnoprávneho znemožnil poskytnutie súdnej ochrany, ktorej sa sťažovateľka dovolaním domáhala.

V.2. K namietanému porušeniu označených práv rozsudkom krajského súdu:

39. Proti ústavnou sťažnosťou namietanému rozsudku krajského súdu sťažovateľka podala dovolanie, v ktorom sformulovala právne otázky, od ktorých záviselo rozhodnutie krajského súdu. Nesprávnosť odpovede na tieto otázky je podstatou námietky porušenia základných práv sťažovateľky rozsudkom krajského súdu. Zrušením uznesenia najvyššieho súdu sa vytvára priestor, aby najvyšší súd poskytoval ochranu základným právam sťažovateľky vo vzťahu k rozsudku krajského súdu. Právomoc najvyššieho súdu rozhodnúť o dovolaní sťažovateľky proti rozsudku krajského súdu preto vylučuje právomoc ústavného súdu a z tohto dôvodu bola ústavná sťažnosť v rozsahu proti rozsudku krajského súdu podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde, hoc aj v náleze odmietnutá. Podľa § 56 ods. 2 úvodnej vety zákona o ústavnom súde je odmietnutie v rámci predbežného prerokovania len možnosťou, a preto aj po prijatí veci na ďalšie konanie je možné návrh odmietnuť. Prijatie veci na ďalšie konanie nezakladá prekážku rozhodnutej veci v časti splnenia procesných podmienok (III. ÚS 231/2020, III. ÚS 167/2021).

VI.

Trovy konania

40. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 384,08 eur (bod 4 výroku nálezu).

41. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby

uskutočnený v roku 2021 je 181,17 eur a hodnota režijného paušálu je 10,87 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu). Náhradu za úkon právnej služby – repliku doručenú ústavnému súdu 3. mája 2022 ústavný súd sťažovateľke nepriznal, pretože jej obsah nepovažoval za prispievajúci k bližšiemu objasneniu posudzovanej veci.

42. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. augusta 2022

Peter Straka
predseda senátu